

VUODEN 2025 TOIMINTAKERTOMUS MAASEUTULAUTAKUNTA

Maaseutuhallinto

Sitovuus: valtuusto, brutto

Vastuuhenkilö: maaseutujohtaja Juha Nykänen

Toiminta-ajatus

Kuopion, Suonenjoen ja Varkauden kaupunkien sekä Kaavin, Leppävirran, Rautalammin, Rautavaaran, Siilinjärven, Tervon, Tuusniemen ja Vesannon kuntien alueella toimivan Sydän-Savon maaseutupalvelujen tehtävänä on huolehtia maaseudun elinkeinojen, elinolosuhteiden ja palvelujen kehittämisestä sekä maaseutuelinkeinoja koskevien viranomaistehtävien hoitamisesta.

Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen toimielimiä ovat maaseutulautakunta, sen mahdollisesti asettamat jaostot sekä sen alainen palveluorganisaatio, Sydän-Savon maaseutupalvelu.

Yhteistoiminta-alueella turvataan maaseutuhallinnon palvelujen saatavuus ja toiminta siten, että toiminta on tehokasta, tasapuolista ja avointa.

Toimintaympäristö, toiminnan painopisteet ja keskeiset muutokset

Maatalouden voimakas rakennemuutos jatkuu. Yhteistoiminta-alueella maatalousyritysten määrä on vähentynyt vuosina 2020–2025 keskimäärin noin 50 yrityksellä vuodessa. Tilamäärän nopeasta laskusta huolimatta tuotannon taso on pysynyt lähes ennallaan. Sen sijaan maatalousyritysten kannattavuus on ollut viime vuosina heikko. Kohonneita tuotantokustannuksia ei ole onnistuttu täysimääräisesti siirtämään maataloustuotteiden hintoihin elintarvikemarkkinoilla.

Maatalousyrittäjät ovat reagoineet haastavaan taloustilanteeseen eri tavoin. Osa on laajentanut tuotantoaan merkittävästi, osa siirtynyt pois alalta, ja osa monipuolistaa toimintaansa tai hakeutuu palkkatyöhön tilan ulkopuolelle. Haasteelliset ajat ovat heijastuneet viljelijöiden jaksamiseen, ja alalla kärsitään myös työvoimapulasta.

Maaseudun kehittämistä ohjaavat ympäristöön, ilmastoon, kilpailukykyyn ja innovaatioihin liittyvät tavoitteet. Pohjois-Savossa maaseutuohjelman painopisteitä ovat kestävä ruokajärjestelmä, ympäristö- ja ilmastotoimet sekä maaseudun elinvoima. Kiertotalouden edistäminen ja uusiutuvien luonnonvarojen kestävä hyödyntäminen tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia erityisesti biotalouden ja luontoon perustuvien elinkeinojen kasvuun. Alueen kehittäminen edellyttää uusia toimintamalleja, innovaatioita ja verkostoja. Maatalouden ja elintarviketuotannon huoltovarmuus ja varautuminen ovat nousseet maaseutuhallinnon ja maatalouden toimijaverkoston toiminnan keskiöön.

Maaseudun kehittämisen tavoitteena on vahvistaa maaseudun elinvoimaa siten, että alueella on hyvät edellytykset monimuotoiselle yritystoiminnalle ja eri-ikäisten ihmisten asumiselle. Kehittämistyössä pyritään tunnistamaan erilaisten alueiden vahvuudet ja edistämään niiden hyödyntämistä.

Sydän-Savon maaseutupalvelu on vastannut toimintaympäristön muutoksiin suuntaamalla niukkenevia resursseja erityisesti maatilataustaisten yritysten kehittämiseen. Kehittämistoimenpiteitä on toteutettu yhteistyössä koulutus- ja kehittämishankkeiden kanssa. Yhteistyö eri kehittäjätahojen välillä on ollut tiivistä. Maaseutupalvelun keskeisiä tehtäviä ovat yrittäjien aktivointi, kehittämistarpeiden kartoittaminen,

tiedon välittäminen, verkostoitumisen edistäminen sekä perustiedon tarjoaminen omistajanvaihdoksista, investoinneista ja yrityskehittämisestä – ja tarvittaessa ohjaus asiantuntijoiden luo.

Maatilojen yritystoiminnan kehittämisessä erityinen painopiste on sukupolvenvaihdostilanteissa. Yhteistoiminta-alueella on tarjottu perusneuvontaa omistajanvaihdoksiin ja järjestetty tiedotustilaisuuksia yhteistyössä sidosryhmien kanssa. Myös peltojen vuokrasopimuksiin liittyvissä asioissa on tarjottu asiantuntija-apua, ja talous- sekä sukupolvenvaihdossuunnitelmien laadinnassa on hyödynnetty asiantuntijapalveluja. Vuonna 2025 Ely-keskus myönsi kahdelletoista sydänsavolaiselle yrittäjälle aloittamisavustuksen.

Pohjois-Savon muiden yhteistoiminta-alueiden, MTK-Pohjois-Savon ja ProAgrian kanssa on toteutettu *Kannattavuudella jatkuvuutta* -tiedonvälityshanketta. Hankkeen tavoitteena on antaa maatalousyrittäjille kattava tieto erilaisista kehittämismahdollisuuksista ja välittää ajantasaista tietoa päätöksenteon tueksi. Myös eri kehittäjätahojen työtä pyritään kokoamaan toisiaan täydentäväksi kokonaisuudeksi. Marja-alan kehittämiseksi on tiivistetty alan toimijoiden yhteistyötä ja etsitty uusia toimintamalleja marjatilojen kilpailukyvyn vahvistamiseksi.

Maaseutuyrittäjien henkistä hyvinvointia on tuettu Välitä Viljelijästä -verkoston asiantuntijatyöllä. Uusien osaajien saatavuutta maa- ja metsätalouteen sekä alan tunnettua on edistetty Maaseutuammattiin ry:n verkoston kanssa muun muassa järjestämällä yritysvierailuja oppilaille ja opettajille. Hajautettua biokaasutuotantoa on kehitetty FarmGas-PS 3 -hankkeessa, ja Kuopion ja Koillis-Savon alueelle on käynnistetty toteutettavuusselvitys hajautetusta biokaasutuotannosta Kehittämisyhdistys Kalakukko ry:n rahoittamalla tiedonkokoamishankkeella. Jo 160 alueen suurinta maatilaa on ilmaissut kiinnostuksensa biokaasutuotantoon.

Maaseutuhallinnon lakisääteisiin tehtäviin kuuluvat viljelijätukihallinto, riistaeläinten aiheuttamien vahinkojen korvaaminen valtion varoista, eläintenpitäjien ja pitopaikkojen rekisteröinti sekä hukkakauran torjunta. Isäntäkunta Siilinjärvi on solminut Ruokaviraston kanssa maksajavirastosopimuksen, jossa on määritelty viljelijätukihallinnon palvelutavoitteet.

Maaseutuhallinnon viranomaistehtävät on hoidettu siten, ettei tukien maksatus ole viivästynyt yhteistoiminta-alueen toiminnan vuoksi, ja tehtävät on toteutettu maksajavirastosopimuksen mukaisesti. EU:n uuden ohjelmakauden myötä tukihakemusten hallinnolliset tarkastukset ovat lisääntyneet, ja uutena tehtävänä ovat maataloustoiminnan satelliittiseurannan kuvantulkintatehtävät. Maaseutuhallinnossa hyödynnetään maksajaviraston tietoturvallisuuden hallintamallia ISO/IEC 27001:2022.

Suurpetovahinkojen määrä on noin kolminkertaistunut kolmen vuoden aikana. Vuonna 2022 petovahinkoja oli 35 kpl, kun vuonna 2025 vahinkotapahtumia oli 101. Keväällä 2025 myös valkoposkikihanhien aiheuttamat vahingot työllistivät maaseutupalvelun henkilöstöä. Hanhivahingoista annettiin yhteensä 60 lausuntoa.

Maatalouden varautumistehtävät ovat nousseet vuoden aikana keskeiseen rooliin. Yhteistoiminta-alueella on laadittu maatalouden henkilö- ja konevaraukset sekä varmistettu niiden ajantasaisuus. Vuoden 2026 alkupuolelle suunniteltavan viljelijöiden varautumiskoulutuksen valmistelu on edennyt suunnitellusti. Yhteistyö alueen maatalouden sidosryhmien kanssa on tiivistynyt varautumisasioissa.

Asiakaspalvelu on toteutettu ajanvarauksella, ja viljelijätukihaussa on siirrytty lähes täysin sähköiseen asiointiin. Maaseutupalvelujen henkilöstö työskentelee monipaikkaisesti, ja palvelut ovat toimineet hyvin. Henkilöstö kokee monipaikkaisen työskentelyn mielekkääksi.

Tavoitteet 2022–2025 ja toimenpiteet 2025

MAASEUTULAUTAKUNNAN ASETTAMAT TAVOITTEET			
Valtuustokauden tavoite 2022 - 2025	Tavoite ja -taso	Riski-arvio	TOTEUTUMINEN
KETTERÄ KEHITTÄJÄ			
Osallistutaan yritysten toimintaedellytyksiä vahvistaviin kehityshankkeisiin	Osallistutaan maatilayritysten kilpailukykyä investointeja, omistajanvaihdoksia ja yrittäjien hyvinvointia edistävien kehittämishankkeisiin ja -toimenpiteisiin sekä maaseudun elinkeinojen toimintaympäristön ja työvoiman saantia edistävien kehittämistoimenpiteisiin.	Valtion säästötoimet maaseudun kehittämisrahoitukseen	Toteutunut tavoitteiden mukaisesti. Yhteistyössä maakunnan maaseudun kehittämistoimijoiden kanssa toteutettu em. tavoitteita tukevia kehittämishakkeita ja valmisteltu uusia kehittämishankkeita.
Henkilöstön koulutustarjonta tukee kehittämis-toimintaa.	Riittävä, asiakkaiden tarpeisiin vastaava osaaminen uuden ohjelmakauden toimeenpanoon	Äkillisiä muutoksia lainsäädännössä ja ohjeissa ei ehditä omaksua toimeenpanon kannalta riittäväällä laajuudella	Osaamistarpeeseen pystytty vastamaan. Osallistuttu aktiivisesti toimeenpanoa koskeviin koulutustilaisuuksiin. Työturvallisuuden lisäämiseksi järjestetty koulutusta.
Palveluverkko vastaa kuntalaisten tarpeita laadullisesti, alueellisesti ja määrällisesti	Sydän-Savon maaseutupalvelu toimii entistä tiiviimmin osana täydentyvää verkostoa, missä maatalouden eri viranomais- ja kehittämishot sekä sidosryhmät tekevät yhteistyötä asiakaslähteisesti, valmentajamaisella otteella	Yhteistyö ei toimi riittävällä tavalla	Maatilataustaisen yritystoiminnan kehittämispalveluja kehitetty yhdessä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyö yli maakuntarajojen Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan kanssa yhä tiivistynyt.

Informatiiviset tunnusluvut

Lautakunnan asettamat tavoitteet	TP 2024	TA 2025	TP 2025
Yhteistoiminta-alueen aktiivimaatilat	1473	1459	1417
Maksetut maataloustuet, M€	56	60	56
Maaseutuviranomaistehtävät			
- Maatilaa / htv	161	162	156
- €/aktiivimaatila	420	444	442
- €/kasvulohko	18,12	18,72	18,64
Maaseutuyritysten kehittäminen			
• €/aktiivimaatila	83,19	107,29	131,24
• josta kuntien osuus			69,05
• €/maaseutualueen asukas	1,81	2,29	2,75
• josta kuntien osuus			1,45

Talousarvion toteutuminen

Maaseutulautakunta

	TP 2024	TA 2025	Muutos	MB 2024	Toteuma 2025	Poikkeama	m%
Myyntituotot (ulk.)	654 523	716 643	0	716 643	640 094	-76 549	-10,7
Tuet ja avustukset	0	0	0	0	88 119	88 119	0,0
Vuokratuotot (ulk.)	2 064	0	0	0	0	0	0,0
Toimintatuotot	656 588	716 643	0	716 643	728 213	11 570	1,6
Henkilöstökulut	-605 381	-635 160	0	-635 160	-611 309	23 851	-3,8
Palvelujen ostot	-19 806	-50 000	0	-50 000	-92 688	-42 688	85,4
Palvelujen ostot (sis.)	-48 610	-53 248	0	-53 248	-49 634	3 614	-6,8
Ostot tilikauden aikana (ulk.)	-1 907	-9 400	0	-9 400	-1 786	7 614	-81,0
Avustukset	-4 727	0	0	0	0	0	0,0
Muut toimintakulut (ulk.)	-67 349	-73 100	0	-73 100	-66 780	6 320	-8,6
Toimintakulut	-747 781	-820 908	0	-820 908	-822 197	-1 290	0,2
Toimintakate	-91 193	-104 265	0	-104 265	-93 985	10 280	-9,9

Toimintakulut kustannuspaikoittain

	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TP 2025
Maas viranomaispalvelut	572 009	570 811	576 032	590 106	619 437	625 840
Yritysten kehittäminen	152 573	158 870	140 081	138 832	122 545	185 967
Muut palvelut	9 871	4 347	3 716	3 528	3 734	10 391

Kuntaosuuslaskelma 2025

	Viranomais- palvelut	Kehittäminen	Muut palvelut	YHTEENSÄ	ENNAKKO	TASAUS
KAABI	-25744	-3798	0	-29542	31813	2271
KUOPIO	-277476	-43840		-321316	355351	34035
LEPPÄVIRTA	-62484			-62484	64752	2268
RAUTALAMPI	-37487	-5382	-2846	-45714	50776	5062
RAUTAVAARA	-14428	-2307		-16735	18137	1402
SIILINJÄRVI	-64812	-21627	-7546	-93985	104264	10279
SUONENJOKI	-41197	-8199		-49396	55442	6046
TERVO	-15434	-2334		-17768	20219	2451
TUUSNIEMI	-26201	-3863		-30064	32594	2530
VARKAUS	-13641	-2636		-16276	18128	1852
VESANTO	-31323	-3863		-35186	38789	3603

**TP-TILASTO
2025**

Kunnan nimi	Tilojen lkm	Kasvulohko- jen lkm	Kokonais- pinta-ala, ha	Maksettu tuki € vuonna 2025	Tukihake- musten lkm	Asukasluku
KAABI	58	1 688	2 333	2 116 148	391	2 552
KUOPIO	606	15 470	33 738	29 721 607	4 158	*25 603
LEPPÄVIRTA	161	3 456	5 180	3 642 098	994	8 911
RAUTALAMPI	95	1 922	4 126	3 388 139	649	2 927
RAUTAVAARA	38	687	1 441	1 052 177	255	1 401
SIILINJÄRVI	134	3 172	8 304	6 988 038	879	21 342
SUONENJOKI	106	2 305	4 143	2 870 128	649	6 543
TERVO	39	802	1 610	1 476 590	265	1 388
TUUSNIEMI	65	1 605	2 741	2 018 938	390	2 272
VARKAUS	41	666	915	566 340	203	*1 731
VESANTO	74	1 810	3 405	2 496 941	521	1 788
	1 417	33 583	67 936	56 337 143	9 354	67 547

*) maaseutualue

**Maaseutuhallinnon yhteistoiminta-alueen kuntaosuuksien TP tiedot
2016–2025**

	TP 2016	TP 2017	TP 2018	TP 2019	TP 2020	TP 2021	TP 2022	TP 2023	TP 2024	TP 2025
JUANKOSKI	70303									
KAABI	38511	37847	37435	38399	34598	28031	29792	30140	29723	29542
KUOPIO	302560	352811	346551	356235	333688	332750	324079	329720	335915	321316
LEPPÄVIRTA	55179	56030	56303	56328	55932	55138	56530	59730	62310	62484
RAUTALAMPI	51540	51671	49406	50825	42955	43050	44490	47145	47265	45714
RAUTAVAARA	16021	16025	15877	16039	15914	15704	15916	16171	16956	16735
SIILINJÄRVI	99421	97843	97763	102029	93936	96541	91876	90056	91191	93985
SUONENJOKI	54313	52955	51120	53230	49898	49813	50545	52197	52129	49396
TERVO	19904	19128	19381	19813	17734	17308	18544	19065	18911	17768
TUUSNIEMI	36766	36183	34647	36387	32655	32050	32109	31187	30762	30064
VARKAUS	20853	19753	18309	19520	16794	16699	16957	17272	16588	16276
VESANTO	38327	38303	37437	38887	35865	35751	35872	36632	36343	35186
	803700	778549	764229	787690	729971	722835	716709	729316	738094	718468